

Hogyan lettem plebánus

Nagy a dánomozás Puskáséknál, folyik a dínom. Húsvéthétfő volna, vagy mi a fene. Megjelenik a ház kiskapujában a hegedűs cigány és vidám nótát kezd húzni. Táncol hozzá, hány mellé, vidám kedve van, vagy mi a fene. Rákacsint a humanista Puskás lakatos, hogy ne nekünk vonogasd a vonódat, hanem ott a kecske az ólban, ha azt meglocsolja, kap fejenként tíz forintot. Ambíciója épp lenne a roma gyerekeknek, de csak szabódik, hogy ő nem szokott ilyesmiket végezni. Hogy így, hogy úgy, a lényeg, hogy semmi nem lett az egészből.

Román Százados őrmester magához kéreti az egység írnokát, és kéri, oldjon már meg helyette egy fogas számtani feladatot. A 2,3-at kell beszorozni 10-zel. Az írnok mögé tesz egy pontot, azután felírja a tízest, egyenlőségjel. Most meg mit akar evvel csinálni, kérdi Százados. A tizedesvesszőt egy jeggyel jobbra viszem és. Maga csak ne vigye azt a vonást semerre, csattan fel. Írja egymás alá tízszer és. Feri bátyám szerint úgy esett az eső, hogy nem is kellett volna jobban.

Milyen leves ez, kérdi valaki. Bab, feleli másvalaki. De miért ilyen híg, kérdi valaki. Nem híg az, feleli másvalaki. Talán vizet tettek bele, kérdi valaki. Nem vizet, hanem babot, feleli másvalaki.

Régen nem kaptam tőled levelet. Nem sírtam, hiszen boldogságod hártartalan lehetett, hogy nagyfiadnak írhatasz, bár az a tény, hogy alig látsz és kezded remeg, félelemmel töltött el, és azt a randa kukacrágta halált idézte föl benned, ami azóta be is következett. El sem tudom képzelni, hogyan nézel ki ott lenn a koporsó deszkái közt. Attól tartottál mindig, hogy midőn szépen elszunnyadsz a végtelenbe, hideg sárba tesznek, s pondrók rágják alabástrom húgod. Véred bennem futkároz, már amikor, mert most például forr, lassan, mondhatjuk úgy is, pihen, vagy inkább liheg. Hazaérvén furcsa sírás fogadott. Az első pillanatban nem értem föl, mi ez a részeg szomorúság, én már rég kibőgtem magam. Elfelejtettem, hogy ők földet dobtak rád, míg én magamban, a tömegben, fájóssá könyyeztem ugyan szemem, de nem kellett évekig néznem tetemedet. Borzalom, hogy e szót leírom, mert az én anyám, te drága, nem tehet ilyesmit, nem válhat azzá. Mesélik, akik láttak, milyen szép voltál. Arcbőröd később csöndesen elsimult, őrangyalod letörölte róla a ráncokat, s azt is mondják még, mintha mosolyogtál volna. Mondják, azért tört ki mindenkiből a sírás, mert olyan gyönyörűen tartottad a fejed, hogy az nem lehet igaz. Hallasz, édesanyám? El sem lehet képzelni, hogy nem hallasz.

Az egyik országúton Pannónia száguld negyvenessel. Azért negyvennel, nehogy a nagy sebesség az árokba taszajtsa őket. Ugyanis ketten ülnek rajta, s óvatos gyerek a kormánynál ülő, nem szeret fölöslegesen kockáztatni, úgymint ketten ülnek rajta. Az emberi életet nem pótolhatja sömni, de nem ám. Az emberi lét nagy lét, avval nem szabad játszani. Kettejük közül az, amelyik ferályóra után leállítja a masinát, érdekes dolgokat mond. Szomorú hangan rendőrt hiányol. A mellette ülő motoros gyerek még szomorúbban kérdi, hogy miért lenne jó, ha leállítaná őket a hekus. Az, amelyik elől ül, botránkozva tekint hátra, hát létezik olyan ember a földön, akinek ez nem természetes? Annyira természetes, hogy a fán vannak. Azt akarta mondani a mi haverunk, hogy miolta jogosítványa van, még nem igazoltatták. Szereti, ha igazoltatják, és az örömhöz most még az is hozzájárult volna, hogy nem büntetés lett volna a móka vége. Így se lett, mert mindketten elröpültek a fenébe.

Pongrácz azt tanítja az elsősöknek, hogy az embernek füttyörésznie kell az akasztófa alá mennie. Még nem próbálta ki, de biztos lehungyozná a hóhért, hadd egye a méreg. Mosolyogjon az ember, nevéssen, kacagjon, elvégre egyszer viszik akasztani a halandó lelket. Szép halál az, ha az embert valami nagyságos eszméért meglógatják. A szabadságért az embernek mindent vállalnia kell. Ő is, hogy mindezt ilyen szépen oktathassa néktek, inkább csöndben hasalt a lövészárokban, nem tett sömni olyat, ami miatt most ne lehetne itt.

Keszthelyi Gheorge nagyon nem szeret zsebkendőt mosni. Néha összegyűl egynéhány száz is, míg klozetsúrolásra szánja magát, ugyanis ezt másként aligha nevezhetjük. Két fogkefével, három buldózerrel és négy vasvellával kaparja az eredeti tökefőhalmozást. Előfordulhat az is, hogy tíz százaléka lejjön. Az orvosa szerint úgy megfázott, mint a szamárköhögéses csacsi. Vagyis az orra annyira ordít. És akkor lefeküdt.

Negyedéves bölcsész a barátunk. Már is kiváló marxos hírben áll, s ő komolyan is veszi, amit csinál. Egy baja van, éspedig az, hogy imádja a zenét, és nagyon szeret zongorázni, s ha csak alkalom adódik, templomi orgonán játszik. Az illetékesek mindég szívesen engedik e csodás hangszerhez, mert már ismerik, s élvezettel hallgatják ők is. Iskolatársai nemegyszer észrevették, hogy a vidéki kiránduláson kámfort játszik és az egyházba somfordál. Szenvedélyének híre eljutott tanáraihoz is, s egyikük nagyon megharagudott a fiúra. Édes fiam, hogy gondolod, ha kitudódik, hogy épp te jársz templomba, még Nyugaton is híre megy, s az egész világ rajtunk fog röhögni. Szabad Európának különösen jó falat lesz. A mi barátunknak kitűnő érzéke van a játékhoz, s fölismerte, hogy most alkalom adódik egy kis szórakozásra. Arca elváltozott, s beszéde folyamán egyre inkább a megszállott intenzív félnótás fintora torzította el. Azért járok templomba, mert nagyon szeretem az anygalkákat. Ha leszállnak hozzám, megölelnek, megcsókolják homlokom, végtelen boldogság kerít hatalmába. Mit nekem a nagycsöcsű földi angyalok! Szűz Mária szözatait, megnyilatkozásait hallom! Így magyarázott hosszadalmasan. Az előbb még majd kicsattant az egyetemi tudományos szocialista magántanár arca, most meg szép lassan átváltozott sárgára, türkizzöldre,

orgonára, fehérre, feketére, és az isten tudja, hány színre. Először csak csudálkozott, hogy aztán fölismerje a helyzetet. Megállapítása: ez bizony hülye. Barátságosan megveregette a fiúka fejét, mondja csak, fiacskám, mondja, s közben a távbeszélőért nyúlt. A fickó meg most már komolyan sápadni kezdett, mert észrevette, ennek a fele sem tréfa. Szóval, az öreg hívta a mentőket, és őt kellett bevitetni, annyira megviselte, hogy a koma megvilágosodása csak játék volt. Ugyanis a barátunk, amikor látta, hogy ebből baj lesz, visszaváltozott, és bocsánatot kért. Ma is él, ha engedik.

Öregapád meséli, aki törzsőrmester volt a királyi rácz seregben, milyen részeges disznók voltak a tisztek. Egy alkalommal megjelent annál a hadtápcsoportnál valami tábornok, ahol az öreged szolgált. Riadóztatták az egész egységet, és a fősorakozó katonák előtt lezajlott a fogadás. A főszakács, a parancsnok, egy tökkelütött százados elüvöltötte magát, hogy így meg úgy. Ezt kötetlenebb beszélgetés követte a tisztek közt, és síri csend a bakák közt. Magas rangú előljáróját így becézi a most is részeg százados: Tábornok úr, maga mint ezredes, és így tovább. A tábornok azt mondja, minek ez az egész ceremónia, ő itt is otthon érzi magát, s erre leheveredett a főrc. Mellé feküdt az egész brancs, a katonákat meg cte a fene, mert röhögésre nem kaptak engedélyt.

Kedvenc álomom, éjszakai, alvás alatti, a röpülés. Valósággal átélem, nappal majdhogy ki nem próbálom: csak úgy szép lassan lengetni kezdem széttárt kezem és mint madár egyre följebb, följebb emelkedem, szép lassan. Van úgy, hogy annyira megijedek a mélységtől, rémülten ébredek föl, s ilyenkor nem tudom, valóságosan röpültem-e, vagy csak alvás közben.

Van egy festő barátom, aki remek érthetetlen elvont képeket készít műhelyében. Azt vallja, hogy ő nem az úri bandának, hanem az egyszerű embereknek szeretne dolgozni. Szerinte az lenne csudálatos, ha csak a munkásemberék értenék rajzait, a züllött értelmiség pedig finnyásan lökné félre. Szerinte ez elérhető, de csak az ő alaktalan képcével. Kívánjunk neki szerencsét, mert mért ne. Szerintem egy fekete egyenes vonás a budi belső, fehérre meszelt falán kifejez mindent, amit valaha művész megfogalmazni szeretett volna. E vonalban benne van minden, az égvilágon minden, hisz emberkéz húzta, két kutya nyúzta, a harmadik csak porcintott, az lett a harangja.

Jancsi fodrásznak négy fia, egy lánya van, meg a felesége. Ezenkívül azt hiszem semmije. Aznap már a harmincegyedik síma beretváltást csinálta, borraivalót meg alig kapott. Belép az üzletbe az új vendég, és a mi szorgalmas Jancsi fodrászunk már be is takarta. Kérdi, mit parancsol. Az illetőnek jókora zsiros haja, ujjnyi szakállá van. Jancsi fodrász azt szeretné, ha a páciens tisztán, ápolt fővel távozna. Hiszen ő csak jót akar. Esetleg egy kis jó fejmosás, borotvahajvágás, szeszbedörzsölés, krémpakolás, nectán festés avagy tartós hullám. Csak egyszer már végre engedjék dolgozni. Mert Jancsi fodrász nagyon szeret dolgozni. Mindene a munka, az alkotás, a közösségért végzett böcsületes dolog. Közbeszól a

szenvedő alany, sima borotválás. Először nem éri föl ésszel, hogy mi történt. Majd letépi a fenőszíjat, a beretvát kinyitja, más kezébe meg ollót kap. Arca mint a kréta, füle mint a cékla, csuhajla. Rásuttog a delikvens fejére, s az örömeiben székestül hanyattesik. Ha nem akarja, hogy megverjem, tűnjön el. Valahogy így hangzott. Egy pillanat, és az üzlet teljesen kiürült. Jancsi fodrász szerint teljesen. Ki erre, ki arra, ki az ajtón, ki az ablakon, ki a szellőzőnyíláson távozott. Jancsi fodrász nem értette, mi van. Azt tudja, hogy hét elmúlt, de azt nem, hogy hány óra van.

Május elseje, péntek. Garzó Bandi bácsi nem szokott hozzá a négy liter borhoz, és ami nála megfoghatatlan, berúgott. Áll a templom mellett és csak áll. Már legalább nyolc órája ott áll. Hirtelen érezni kezdi, hogy szeretne valamicske eltávozni abból az öt lityiből. Erősen tartja magát néhány pillanattig, aztán isten neki, lehúzza a gatyáját, és nemsokára az arra menő gyermekek, fölöttek különös látványra lehetnek figyelmesek: az ezernyolcszázkilencvenhétben épült református szentély, életében először, hulla részegen tántorog. Ez a kolostor se fog még egyszer vizelde fala lenni.

Az a legjobb érzés a világon, amikor az ember nyugodtan ülhet a bilin. A kis Ferke világszemlélete teljesen pozitív. Szerinte az árnyékszék a negatív, a bilikő a pozitív. Nagyon tetszik neki az egészségügyi papíros. A múltkor azon számolta ki, hány gólt rúgott Megyeri, a kerületi gólkirály, négy bés. Az igaz, hogy lány, mégis ő rúgja a legtöbb culót. A kis Ferke is sokat szokott rúgni, no nem a labda mellé, hanem a környező ablakokba. Örül ennek, hiszen lesz mit mesélni majd a gyermekeinek. Az ő apja sohase mondja el, hány embert lőtt a háborúban. Úgy tudja, azért van a háború.

Délután fél tízkor beteglátogatók érkeznek a fővárosból a tévészé tizenhárom számú tehenéséhez. Kérdik tőle, mi a baja. Azt magyarázza, hogy „a priori” más volt, mint most „a posteriori”. Söhajt négyet a társaság és elmegy. Elterjed az országban, hogy a falu tizenhárom számú tehenésének prosztatája van. Sokan sírásnak adják fejüket, sokan egyébnek.

Jóskának tébéje van. Meg két darab giliszta a belciben. Az orvosok helyesen állapították meg. Különb is mindenki tisztán láthatja, ez a gyerek tüdőbajos. Állandóan sápadt, nyúzott, s a többi. Ez a gyerek beteg, nyilvánvaló. S az orvosoknak egyáltalán nem tetszik ez a tébé. Fertőz, rombol, az emberiségre tör. Hogy számoljuk föl? Hogy gyógyítsuk meg ezt a fiút? Elkiáltja magát Dezső bácsi: Hajtsuk ki a gilisztáit! S megkezdődik a hajtsa. Az egész család furkósbottal kergeti a Jóska gyerek két darab gilisztáját. De azok nem akármilyen giliszták. Nincs kedvük elmenni. Beöntés, furkósbot. Aztán a giliszták mégis előjöttek. Kibújtak. Józsi nem segítette őket. Mert Józsi olyan. Kemény gyerek. Tébét szedett föl? Vagy örökölte? Mellékes. Tébécéje bárkinek lehet. De éppen két darab gilisztája! S a giliszták elináltak.

Kún Bíró bevonul a kocsmába. Ebbe a cukrászdába ritkán szokott járni. Leül az asztalhoz, kéri az étlapot, és elmén. Mén az utcán, a kistabáni ut-

cán, megint bemén egy kocsmába. Ebben a másodosztályúban leül egy székre, s étlapot kér. Nagyon érdekes rajzolatú étlapot kap, aztán kimén. Egyre éhesebben benyit az új büfébe. Az étlapot kiveszi a keretből, és továbbmén. Belép a másik kocsmába, asztalhoz ül, két étlapot kér, mert hogy mindkét szemével látni akarja. Még rengeteg fér a zsebébe, megint távozik. Belép a másik étterembe. Itt nem adnak neki semmit, ismerik. Éppen nem verték meg, csak kidobták. Egy másik kocsmába esik be, s kér egy étlapot. Kiveszi zsebeiből a többit is, és számolni kezdi őket. Kevésnek találja. Bemén a véccébe, és leül.

Sok ember él a földön, mondja Piroska és fölvihog. Óvatosan körülnéz és belerug az ápolóba. Az ápoló azt gondolja, hogy ennek már fele se tréfa, s gyorsan az ágyához köti az ápoltat. Piroskának kifordul az egyik szemc, a másikkal meg bandzsalit egy szépet. Több lakótársa kiugrani készül az emletről, de balszerencsájukre rács van az ablakon.

Kovács Ferike másodikos. Szalad haza az oskolából, nevetgél, ugrál, krétával ábrákat rajzol a falra és káromkodik. Hirtelen megvilágosodik előtte az élet értelme. Szép csöndesen valami folyini kezd a nadrágja alól a combján, onnan előbb a térdére, majd a lábszárára, végül pedig igencsak érthető módon a szandáljára. A másik oldalon topogó néni átkiált, hogy miért nem ül le az árokba. -Ferike legyint, már mindegy. Tovább nevetgél, ugrál, krétával ábrákat rajzol a falra és káromkodik. Hirtelen megvilágosodik előtte az élet értelme. Szép csöndesen verni kezdi az anyja.

Szép sárgáskék este van, meg egy csomó szúnyog. Meg még állítólag sok jó gyümölcs a kertekben. A kerület minden valamirevaló ifja nagy vidáman masírozott a barackfák felé. Itt is, ott is leválik egy csoport és behatol valami aranyos kertbe. Zsolt barátunk, az egész társaság egyetlen nem direkt csavargó eleme is hozzácsapódik egy kis csapathoz, és udvariasan besétál a többiek után a kertbe. Nem kell mászni sem, az ajtó nyitva áll. Alma, barack és zöld szilva vár barátainkra. Bezabálnak lehetőleg mindent, minek valamit is itthagyni a tulajdonosnak. Az ing megtelik ízletes sárga almával. Azután hazamennek. A következő este megint hívják a többiek a mi nem direkt csavargó elem Zsolt barátunkat. Ez az este emlékezetes marad neki, míg élni fog. Éppen csak hogy kiértek a kertek alá, még azon se gondolkoztak, melyik részen nézzenek most körül. Beszélgetnek, morfondíroznak. Hirtelen, mintha a föld alól teremne elő, egy zuralós parasztyerek kezd kerékpáron feléjük rohanni. Az egész társaság pillanatok alatt szétszóródik, ki merre lát, arra fut. Ugyanis a már említett parasztyerek a kerékpár hajtása közben sajátságos szavakat használ. A mi Zsolt barátunk azonban nem rohan el. Úgy érzi, nem tett ő semmi rosszat ennek az embernek. Az az ember meg olyanokat kiabál, hogy az anyjuk istenit, piszkos tolvaj banda, mit keresnek itt este kilenc órakor. Menjenek haza, mert különben mind agyonveri. Zsolt úgy gondolja, ő nem tett semmi rosszat, ő nem tolvaj, a tegnapi csak játékból volt, sétálni meg szabad, azért nem verheti meg senki. Különben is az ő kertjét mások szedték le, nem a Zsolt barátai. Úgy néz ki, a megvadult tehénpásztor nem tudja értékelni az egészre látszólag fittyet hányó viselkedést, mert biciklijét a bokorba dobva, nekicsik, és ragyogó rúgással a bal lábát egy pillanatra a fiú tomporába helyezi. Zsolt örült volna,

ha egyszerre mindkét talpával, de ez csak álmodozás marad. Kevés ideig még fájdalmasan beletekint oktalanul bántalmazója szemébe, majd váratlan fordulattal vágózni kezd. Nem hisz már tisztasága miatti sérthetetlenségében. Csalódottan, keservesen sír. Hát ilyen rossz a világ? Az embernek fölösleges böcsületesnek lenni, úgy látszik.

Az igazság az, hogy ezerkilencszáztizenháromban is így kezdődött a hideg. Előző nap nagy hideg fújt. Reggel fölkel az apám, ki akar menni megetetni a lovakat, tudja kedves, mi nagygazdák voltunk, és nem tudja kitolni az ajtót. Annyi hó volt. Csak egy hónap múlva olvadt el teljesen, az út menti árkokban sokáig meghúzódott a megkeményedett hó, nem érte levegő. Most is csak el ne álljon a szél, mert akkor hó fog esni. Egyszer meg olyan meleg volt, hogy kiszáradtak a kutak. Erre nem emlékszem, apám mesélte. Az állatoknak bort adtak, hogy meg ne dögöljenek. Persze berúgtak tőle. Az egyik borjút le kellett vágni, három napja nem mozgott, csak amikor levágták, akkor mozgott. Hát igen, ilyen idők voltak ezek, édes fiam. Tudja, kedves, én akkor sokat utaztam. Itthon csak így nyáron voltam, mert a férjemmel télen Abbáziában éltünk. Nyolc nyelven beszélt. Már akkor is szállodában laktam, a férjem kapus volt. Bizony, kedvesem, így éltünk mi. Kegyelmednek a kecskeói fölötti szobát adom.

Kovács szaki a termelési értekezleten fölháborodott hangon meséli, hogy bemegy a segédmunkás a huzozóba, és kérem, nézzék meg a huzozót! Mintha tanyáról engedték volna föl a dolgozót. Az angol budit le kell húzni vízzel! Ki hallott még ilyet. Mielőtt valakit egyáltalán bevezetnének a műhelybe, föl kellene világosítani az angol budi használatáról. Egy csoportvezető közbeszól, hogy ezt szívesen rábizzák. Kovács szaki örömmel nyugtázza. Jaj lesz ezután az új munkatársaknak. Majd ő megmutatja nekik, hogyan kell az angol budit vízzel lehúzni.

Ha az egyik vonat fölfelé megy, a másik meg lefele, akkor mi újság van? Hol találkoznak? Szerintem seholy, mondja mellettem valaki. Menj apus-kám a francba, ne pofázz bele a szövegembe. Nem löverseny ez. Az látod, biztos nem.

Egyik kezében söprű, másik szájában egy csomó pletyka. Így látni az árva csabai nénéket, amíg csak a szalonna tart. Szerencsére már kevés rajtuk a zsírozó, csontjaikból majd elszáll az a maradék szóbeszéd is. Az elárúsító negyven fillérrel többet adott vissza a kelletténél. A nénék jókat vihognak, belekacsintanak egymás fölébe, ez aztán a csemege, nem a csabai vastag. Még ízesebb, mint az, hogy olcsóbb lett a szalonna. Az övék különben sem lett, azóta inkább mind ők eszik meg. A csabai néne nem szereti olcsóbban adni a szalonnát. Az neki sehogy se smakkol. Inkább mind ő cszi meg. Kevesebb az az érték, amit magára pazarol. A piacon minden néne még nyár közepén is száz szál kolbászt árul, de szalonnát semmit. Inkább magába tömi. Foglaljunk helyet, szalonnázzunk. Együnk katonákat: egy néne, egy kis kenyér, egy néne, egy-két kenyér.

Nyár van, sütnek a napok. Az egyik az égből, a másik a fenekemből. El-náspárgolt az anyám, természetesen teljesen igazságtalanul. Ideges, valahogy le kell vezetnie. Egy sor bőgés után már újra jó kedvem van. Me-

gint pofátlankodásra áll a lelkem. Valahogy csak el kell tölteni az időt. Ki ezzel, ki azzal. Ki a gyermekét veri, ki az anyját dühíti. Mindenki pillanatnyi helyzetének megfelelően. Ki az égre köp, ki pedig az arcát tartja, mindenképpen megkapja a magáét. Én is megkaptam. De akkor még így jópofáskodtam: Mi az abszolút nyomor? Ha a diós tésztába is barackmagot tesznek! Hogy nézett akkor rám. Mennyi fájdalommal, mennyi keserűséggel nézett rám. Énrám. Ma már senki sem néz így rám. Hát az embernek szüksége van az ilyen fájdalomra?

Este van, este van. Ferencz Jóska barátunknak sehogy sincs kedve nyugalomra térni. Az ő lelke, az ő fölfogása szerinti: nincs. Se nem létezik, se nem van. Hát akkor mi van? Hát bezzeg semmi. A mi Ferencz Jóska barátunk meg Üveges Samu, nagyon érdekes módon, mindenben azonos nézetet vall. A probléma csak az, hogy mindez szögegyenest ellenkező ideológiai alapról történik. A bort egyazon lendülettel isszák, ám már a rum éltetése nem egyhangú. Egy-kettő, háárom! És már volt, nincs Ferencz Samu meg Üveges Jóska.

Muzsikáló tél van. A szelek hegedülnek az orromon, meg mindenütt. Szép ez a falusi, jó ez a városi csönd, különösen azokban az aranyos fejekben. Azt mondja a néni, adjak már néki valami jó Zsombékos-könyvet. Fakó hangon sorolom az összes eddig megjelentet, s hozzáfűzöm, hogy mindamellet egyik sincs bent. Keserves arcot vág, mélyet sóhajt, tízig számol, aztán föltör belőle valami ős, valami bús magyar zokogás, ordítva: Mért nem ír annyit, mint Jókai! Bizony, nem tudom. Miért nem.

Erről a falról mindég eszembe jut egy szerelmi tragédia. Szinte már szomorújáték. Az az igazság, hogy azon a helyen, ahová nemsoká nyálam szállt, tavasztól bódult lódarázspár puszilózott. Amúgy szép csöndesen. Nem sejtették, már honnan is érezték volna, hogy életük utolsó boldog pillanatát szagulják, s hogy a vég, ó egek, oly közeli. Hisz a következő mozdulat már megoszlott. Egyszerre kapkodtak szerető és levegő után. Felé. Szerető és levegő. Magyarán egyik se. Belévesztek az én nagy bánatomba, ugye.

Széles a kisiratosi utca, még szélesebb az aradi utca, s legszélesebb a csabai tanyák utcája.

